

Suriyeli Mültecilerin Türkiye Basınında Temsili

İsmail Çağlar

[Yrd. Doç. Dr., İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi]

Yusuf Özkır

[Yrd. Doç. Dr., İstanbul Ticaret Üniversitesi]

Özet

2011 yılı ilkbaharında Suriye'de Esed rejimine karşı başlayan barışçıl gösteriler, rejim güçlerinin şiddetli müdahalesi sonucunda iç savaşa dönüştürmüştür. Suriye'deki durum 2015 yılında hala değişiklik göstermezken, beraberinde başka ülkelere göç eden ciddi bir mülteci kitlesi oluşturmuştur. Türkiye de Suriyeli mültecilerin en fazla göç etmeyi tercih ettiği ülkelerden birisi olmakta ve bundan dolayı Suriyeli mülteciler meselesi Türkiye kamuoyunun önemli bir gündemi haline gelmektedir. Bu bağlamda hemen her gün Türkiye gazetelerinde ve medyanın diğer mecralarında Suriyeli mültecilerle ilgili içeriklerle karşılaşmak mümkündür. Bu çalışma 2014 yılında Temmuz, Ağustos, Eylül ve Ekim aylarını kapsayan dört aylık bir süreçte Türkiye'nin ana akım gazetelerinin önemli iki tanesi olan Sabah ve Hürriyet gazetelerinde Suriyeli mültecilerle alakalı köşe yazılarını analiz etmektedir. Eleştirel söylem analizi metodu kullanılarak yapılacak bu incelemenin amacı ideolojik tarihsel arka planın ve mevcut AK Parti hükümetine karşı alınan pozisyonun Suriyeli mültecilerle alakalı köşe yazılarının söylemi üzerindeki belirleyiciliğidir. Sonuç olarak milliyetçiliğin farklı seviyelerde de olsa her iki gazetenin Suriyeli mülteciler hakkındaki söyleminde belirleyici olduğu ön plana çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli Mülteciler | Söylem Analizi | Türkiye Medyası | Milliyetçilik

Representation of Syrian Refugees in Turkey's Media

Abstract

Peaceful demonstrations that started in the spring of 2011 in Syria against the Assad administration has turned into a civil war as a result of the violent response of regime forces. In 2015, the situation in Syria remains unstable, which has created a huge flow of migration to other countries. Turkey is one of the most preferred destinations by Syrian refugees and as a result the refugee issue has become one of the hot topics of Turkish public. It is possible to come across content about Syrian refugees almost every day in Turkish newspapers and other mediums of media. This study analyses the content of columns related to Syrian refugees published in two primary currents of Turkish daily newspapers, Sabah and Hürriyet, in June, July, August and October in 2014. The aim of this study that depends on critical discourse analysis is to show the determining effect of historical-ideological background and current position about ruling AK Party government on the columns' discourse about Syrian refugees. As a result, the nationalism as a determining factor is at the first stage even if it is in different levels in two newspapers' discourse about Syrian refugees.

Keywords: Syrian Refugees | Discourse Analysis | Turkey's Media | Nationalism

Giriş

Tunus'ta Aralık 2010'da başlayan Arap Baharı 2011 yılı ilkbaharında Suriye'ye ulaştığında, Beşşar Esed yönetimindeki Suriye özgürlük, adalet ve eşitlik arayışındaki barışçıl eylemlere devlet şiddetinin en katı şekliyle cevap vermiş ve Arap Baharı'yla bölgede başlayan değişim dalgası Suriye'de kanlı bir iç savaşa dönüşmüştür. 2011-2015 tarihlerinde aralıksız devam eden iç savaşın ve neden olduğu yıkımın ne zaman sona ereceğine ve Suriye'de kalıcı barışın nasıl oluşturulacağına dair belirsizlik sürmektedir. Şam yönetiminin reform çağrılarına cevap vermeyerek kendisine muhalif olanları öldürerek tüketmeyi hala bir çözüm aracı olarak görmeye devam etmesi, çözüme dair belirsizliğin ve karamsarlığın gerekçesi olarak öne çıkmaktadır. Diğer belirleyici etken ise meseleye müdahale edebilecek zemine sahip küresel güçlerin, Suriye'de yaşanan katliamları kendi çıkar ilişkileri penceresinden değerlendirmeleri ve Suriye'yi adeta bir satranç tahtası olarak masada tutmak istemeleri olarak görülmektedir.

Suriye'de devam eden iç savaş bir yandan Suriye'yi harabe haline getirirken diğer yandan Suriye yönetimi ile komşu ülkeler arasındaki ilişkileri de büyük ölçüde etkilemiş ve değiştirmiştir. Arap Baharı'nın Suriye'ye ulaştığı ilk günden bu yana Suriye yönetimini reform yapmaya ve barışçıl gösterilerin taleplerine kulak vermeye davet eden ülkelere birisi olarak Türkiye, hem siyasi/ekonomik olarak Suriye yönetimiyle ilişkilerini asgari seviyeye çekmek zorunda kalmış hem de Suriye'de yaşanan iç savaşın sonuçlarını en fazla yaşayan ülkelere birisi olmuştur. Suriye'de yaşanan devlet şiddeti karşısında ülkesini terk etmek zorunda kalan milyonlarca insana kapısını açan Türkiye savaşın neden olduğu insani dramın hafifletilebilmesi için ilk günden bu yana Suriyelilere elini uzatmış durumdadır.

Türkiye'nin Suriye politikasındaki temel eğilim başlangıçta taraflar arasındaki arabuluculuğu sürdürmek ve Esed'i reform yapmanın gerekliliğine ikna etmektir. O dönemde AK Parti Hükümetinin Başbakanı olan Tayyip Erdoğan'ın ve yine aynı dönemde Dışişleri Bakanı olan Ahmet Davutoğlu'nun Esed'la yaptığı uzun soluklu görüşmeler sonuç vermeyince Türkiye ile Şam yönetimi arasındaki müzakere ipleri kopmuş ve Türkiye'nin politikası sivil halktan yana bir eğilim kazanmıştır. Türkiye'nin Esed'i reform yapmaya ikna etmeye çalıştığı zaman diliminde Suriyelilerin ülkeyi terk etmeye başladığına dair ilk işaretler de gelmeye başlamıştır ve Nisan ayında Suriye'den Türkiye'ye ilk göç gerçekleşmiştir. Suriye'den Türkiye'ye göçlerin başladığı ilk günden bu yana Ankara, Suriyelilere yönelik açık kapı politikasını devam ettirmiş, bu bağlamda insani krizin hafifletilmesi için istikrarlı bir siyaset izlemiştir.¹

Öte yandan Esed yönetiminin uyguladığı orantısız şiddetten kaçmak zorunda kalan insanların hayatta kalabilmek için komşu ülkelere göç etmeye başlaması, bölgeyi yeni bir durumla karşı karşıya getirmiştir. Şimdilerde devasa boyutlara ulaşan bu yeni durumu, bütün çıplaklığıyla insani trajedi olarak tanımlamak mümkündür. Böylece Nisan 2011'de Suriye'den ilk göçlerin başlamasıyla birlikte Türkiye, Suriyelilerle ya da Suriyeli mültecilerle² yüzleşmiştir ve iç savaşın hala devam etmesi neticesinde Suriyeli mülteci sayısı artmıştır.

Göçlerin başlamasıyla birlikte Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin temel insani ihtiyaçlarının karşılanabilmesi konusu kamuoyunun yoğunlaştığı önemli alanlardan birisi olmuştur. Gerek kamu düzeyinde gerekse medya düzleminde Suriyelileri içine alan değerlendirme sayısının hayli arttığı görülmektedir. Suriyeliler öncelikle barınma, beslenme, giyinme, sağlık, eğitim ve sosyalleşme gibi asgari ihtiyaçlarının karşılanabilmesi başlıklarıyla gündeme gelmiştir. İkinci aşamada ise Suriyeli mültecilerin toplumsal uyumu, rehabilitasyonu, kadınların ve çocukların korunabilmesi, Suriyeli işçiler, çalışma koşulları veya çalışıp çalışmamları, kamplarda mı yoksa şehirlerde mi yaşamaları gerektiği gibi başlıklar Suriyelilerle ilgili en fazla tartışılan konular arasına girmiştir.

Bu konuların tartışıldığı ve somutlaşarak ete kemiğe büründüğü zeminler arasında medyanın oynadığı rol hiç kuşkusuz süreci doğrudan etkilemektedir; görüntülü ve yazılı haberlerde Suriyeli mülteci imajının nasıl aktarıldığı toplumdaki bakış açısına yön verebilmektedir. Suriyelileri konu edinen haber bültenlerinde, manşet haberlerde ve köşe yazılarında sığınmacıların korkulacak, karanlık kimseler olarak sunulması veya polis operasyonları bağlamında habere dönüştürülmesi; ekonomide yaşanan anlık durağanlıkların ve işsizlik rakamlarındaki görece artışların Suriyeli mültecilerle bağ kurularak medyada konu edilmesi, toplumsal alanda farklı neticeleri olabilecek bir atmosferin önünü açacak niteliktedir. Medyanın, bir taraftan kamusal görevi olan aktarıcı işlevini yerine getirirken böylesi hassas konularda nefret dilini pekiştiren dışlayıcı yaklaşım yerine, meseleyi politik yaklaşımların dışında tutarak, dengeli

ve barışçıl bir bakış açısına sahip olması gerekmektedir.³ Türkiye’de medyanın Suriyeli mülteciler mevzubahis olduğunda nasıl bir söylem ve tutumu benimsediği bu açıdan incelenmeye değer bir konudur.

Türkiye’de medyanın Suriyeli mültecilere ilişkin söylemini analiz etmeye aday olan bu makale, öncelikle Suriye’deki iç savaş nedeniyle ortaya çıkan mülteci meselesinin genel hatlarına temas ettikten sonra, Türkiye’deki mültecilerin durumu hakkında bilgi verecektir. Bu arka plan bilgilerinden sonra çalışmanın ana odağı Hürriyet ve Sabah gazetelerinin mülteciler hakkında ürettiği içeriğin eleştirel söylem analizine tabi tutulması olacaktır. İçerik ve söylem boyutunda yapılan analiz, sonuç kısmında söylem ile toplumun ilişkisini kuracaktır. Çalışma bu izleği takip ederek Suriyeli mülteciler meselesinin Türkiye basınındaki temsillerini göstermek ve bu temsillerin Türk modernleşmesi ve güncel siyasi pozisyonlara ilişkisini kurmayı amaçlamaktadır.

Suriye İç Savaşının İnsani Bilançosu

Suriye’de 2011 yılında başlayan ve devam eden iç savaşın insani maliyeti hesaplandığında oldukça ürkütücü rakamlara ulaşılmaktadır. Suriye İnsan Hakları Gözlem Örgütü (SOHR) rakamlarına göre 2014 yılı Aralık ayına kadar yaklaşık 300 bin kişi hayatını kaybetmiştir.⁴ Resmi olmayan rakamlara göre bu oranın 500 bin civarında olduğu tahmin edilmektedir. Milyonlarca kişi yaralanmış ve sakat kalmıştır. Ülkenin büyük bölümü harabeye dönüşmüştür. Kentler ve kasabalar yaşanamayacak şekilde yerle bir olmuş ve Suriye’nin bilinen çehresinden geriye büyük bir enkaz yığını kalmıştır. Bu tablo büyük bir zorunlu göçmen kitlesi doğurmuştur. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin (UNHCR) Mart 2015 verilerine göre Suriye iç savaşı nedeniyle kayıtlı mülteci sayısı 3 milyon 900 bini bulmuştur.⁵ Aynı rakamlara göre mültecilerin yaş aralıklarına ve cinsiyetlerine göre yüzdelik dağılımı Tablo 1’deki gibidir.

Yaş	Erkek	Kadın	Toplam
0-4	9,2	8,8	18
5-11	10,9	10,3	21,2
12-17	6,6	6,3	12,9
18-59	20,6	24,2	44,8
60+	1,4	1,7	3,1
Toplam			100

Tablo 1: mültecilerin yaş aralıklarına ve cinsiyetlerine göre yüzdelik dağılımı⁶

Suriye’den çıkabildikten sonra farklı ülkelere göç edenlerin sayısına bakıldığında UNHCR tarafından 12 Mart 2015’te güncellenen bilgilere göre Türkiye’deki (kayıtlı veya kayıt için başvuran) Suriyeli sayısı 1 milyon 698 bin 472’dir. Türkiye dışında Suriyelilerin en fazla göç ettiği ülkeler arasında Ürdün, Lübnan ve Irak bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler kayıtlarına göre, Ürdün’de 625 bin 178 Suriyeli mülteci bulunmaktadır. Lübnan’daki kayıtlı

Suriyeli sayısı 1 milyon 183 bin 109 olarak belirtilmiştir. Irak'a sığınan Suriyeli sayısının ise 244 bin 731 olduğu belirtilmektedir. Mısır'a sığınan mülteci sayısı 136 bin 661 olarak verilmiştir. Kuzey Afrika ülkelerindeki mülteci sayısı ise 24 bin 55 olarak aktarılmaktadır.⁷ Bu rakamların resmi rakamlar olduğu düşünülürse kayıt altına alınmayan ya da alınmayan çok sayıda Suriyelinin de ülkeleri dışında, farklı yerlerde yaşam savaşı verdiği söylenebilir.

Suriye'de yaşanan insani kriz karşısında uluslararası toplumun ve özellikle zengin ülkelerin sığınmacıların yaşam standartlarının düzeltilmesi için yeterince destek olmadığına dair eleştiriler yapılmaktadır. Bu bağlamda Londra merkezli Uluslararası Af Örgütü iç savaş nedeniyle ölenlerin sayısının her geçen gün arttığını, ülkede milyonlarca kişinin evsiz kalmaya devam ettiğini belirtmiştir. Uluslararası Af Örgütü, iç savaşın sürdüğü Suriye'den kaçan sığınmacıların "yükünün" Türkiye'nin de aralarında bulunduğu bölge ülkelerinin üzerine yıkıldığını, zengin ülkelerin üzerine düşeni yapmadığını, gelişmiş ülkelerin kendi topraklarına kabul ettikleri sığınmacı sayısının genel fotoğrafın büyüklüğü yanında oldukça az olduğunu vurgulamaktadır.⁸ Küresel güçlerin Suriye konusundaki yaklaşımını değerlendiren başka bir görüşe göre Suriye'deki iç savaşın durması için Esed rejimine yeterli baskının yapılmadığı vurgulanmaktadır. New York merkezli İnsan Hakları İzleme Örgütü (HRW) 2014 raporunda Suriye'deki kriz tablosunu detaylı şekilde irdelemektedir. Rapora göre insani felaketin gittikçe arttığı ve Esed yönetiminin kimyasal silahlarla işlediği katliamların da bölgedeki insani trajediyi derinleştirdiği vurgulanmaktadır. Rapor, aynı zamanda BM Güvenlik Konseyi'ne eleştiri yöneltmekte ve Beşşar Esed'in ölümcül hava saldırılarını ve sivillerin öldürülmesini durdurmak için gerekli çabanın gösterilmediği ifadelerini kullanmaktadır.⁹

Suriye iç savaşının Türkiye açısından anlam haritası irdelendiğinde siyasi, ekonomik ve güvenlik boyutları dikkat çekici başlıklar olarak öne çıksa da meselenin insani ve toplumsal tarafı öncelikli konu olarak masada yer edinmeye başlamıştır. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin Ocak 2015 rakamlarına göre Türkiye'deki Suriyeli sığınmacı sayısının toplamı 1 milyon 698 bin 472¹⁰ olarak verilmektedir. Türkiye'nin 2014 yılında yaptığı bir düzenlemeyle Suriyeli sığınmacılara geçici çalışma izni, ücretsiz eğitim ve sağlık hizmetinden faydalanma imkânı tanımış olması Türkiye'nin sığınmacılara bakış açısını gösteren örneklerden birisidir. Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin temel ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için Başbakanlığa bağlı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) işlevsel bir görev üstlenmiştir. AFAD tarafından yönetilen 25 barınma merkezinde hayatını sürdürenlerin sayısı 229.257'dir.¹¹ Türkiye'deki mültecilerin bir kısmına kısıtlı destek veren BM, Mart 2015'te yaptığı açıklamada başışçıların artık yardım yapmadığını gerekçe göstererek kendi gözetimindeki 9 kampa artık hizmet veremeyeceğini, su ve yiyecek ihtiyacını karşılamayacağını deklare etmiş, bu giderlerin Türkiye tarafından karşılanmasını beklediklerini açıklamıştır.¹²

Suriyeli mültecilerin sayısal oranı, yaşam koşulları ve sosyal uyumu gibi konuların kamuoyunda giderek daha fazla yer edinmeye başladığı görülmektedir. Başlangıçta medyada yer verilen haber ve köşe yazılarıyla gündeme gelen Suriyeliler, süreç içerisinde sivil toplum kuruluşları, düşünce kuruluşları, devletin ilgili birimleri ve akademi tarafından daha fazla irdelenmiştir. Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin durumunu konu edinen çalışmalara bakıldığında Başbakanlığa bağlı olarak çalışan AFAD'ın¹³ genel durumu istatistiki verilerle anlatan çalışmaları dikkat çekmektedir. AFAD raporlarına ek olarak, Suriye'deki iç savaşın sonuçları ve Türkiye'de yaşayan Suriyeli mültecilere dair Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM) ile Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV) tarafından düzenli hazırlanan raporlarda Suriye'deki iç savaş ve mültecilerin durumu farklı boyutlarıyla irdelenmektedir. Sonuncusu Ocak 2015'te yayınlanan raporlarda hem mültecilerin yaşam koşulları hem de Türkiye'ye etkileri üzerinde durulmaktadır.¹⁴

Yakın tarihli bir diğer kapsamlı çalışma ise Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi tarafından hazırlanan rapordur. Suriyelilerin Türkiye'deki toplumsal şartlara uyumu ve toplum tarafından nasıl karşılandıkları konusu raporun omurgasını oluşturmaktadır.¹⁵ Türkiye'deki Suriyeli sayısının resmi olmayan rakamlara göre 2 milyonu aşmış olması, nüfus yoğunluğu bakımından da Suriyelileri gündeme getirmeye başlamıştır. Bu raporların yanında Ekonomi ve Dış Politikalar Araştırma Merkezi tarafından hazırlanan ve Türk kamuoyunun Suriyeli mültecilere bakışını irdeleyen rapor¹⁶, bu makalenin konusu ile ilişkisi açısından ayrıca dikkate değerdir.

Eleştirel Söylem Analizi

Teorik ve Metodolojik Çerçeve

Eleştirel söylem analizi sosyoloji ve medya çalışmaları literatüründe uzun süredir detaylıca tartışılan bir konudur ve devam eden tartışma bir noktada kaçınılmaz olarak kavramın ifade ettiği sınırları muğlaklaştırmıştır. Söylem analizini teorik bir zeminde ele alan Michel Foucault'un öncüsü olduğu makro yaklaşımlardan, söylem analizini daha çok metodolojik bir unsur olarak değerlendiren Ron Scollon'un başını çektiği mikro yaklaşımlara kadar çeşitli bakış açıları vardır.¹⁷ Bu kadar geniş bir yelpaze içerisinde hangi teorinin ve modelin analiz için kullanılacağını tespit etmek zordur. Ancak bu tercihi şekillendirirken literatürden hareket etmek yerine, analiz edilecek medya içeriğinden hareket etmek seçimi kolaylaştıran bir unsur olabilir.

Geniş alana yayılan, hâkim bir toplumsal söylemi analiz ederken Foucaultvari bir teorik yaklaşımı kullanmak daha isabetli gözükse bile, zaman aralığı, konu ve incelenecek malzemenin kaynağı gibi farklı unsurlarla sınırlandırılmış bir söylemi çalışmak için daha metodolojik bir yaklaşıma ihtiyaç vardır. Bu açıdan bakıldığında Norman Fairclough'un eleştirel söylem analizi modelini kullanmak uygun gözükmektedir. Fairclough söylem analizi için üç aşamalı bir yöntem önermektedir.¹⁸ Fairclough'un modeline göre ilk

aşamada metnin kendisi analiz edilmelidir. Ancak metin analizi başlı başına bir kıymeti haiz olmayıp, ikinci aşamada yapılacak söylem analizine zemin hazırlamalıdır. Fairclough söylemi sosyal bir süreç olarak değerlendirdiği için söylem analizi de tek başına anlamlı bir hedef değildir. Söylem analizinden hareketle üçüncü aşama olan sosyal eylemin analiz edilmesine geçilmesi gerekmektedir.

Nihayetinde analize tabi olan metinler – bu çalışmada köşe yazıları- bir sosyal eylemin parçasıdır. Bilinçli bir hedefle yapmasalar bile, metni üretenler içerisinde yaşadıkları toplumdan bağımsız olmadıkları için toplumda var olanı metne yansıtmaktadırlar. Eleştirel söylem analizi bu ilişkileri ortaya koyabildiği müddetçe sosyolojik olarak anlamlıdır. Fairclough'a göre de söylem analizi birçok farklı seçenek arasından somut ve özellikli bir dilin seçilmesi ile sosyo-kültürel yapılar arasındaki ilişkiyi ortaya koymalıdır.¹⁹ Bu açıdan bakıldığında bu çalışmada ele alınacak iki farklı gazetenin Suriyeli mültecilerinden bahsederken kullandıkları dil, bu gazetelerin Türkiye'nin siyasal, toplumsal, sosyal ve kültürel konum farklılıklarında nereye denk düştükleri ile alakalıdır. Gazetelerin Suriyeli mülteciler hakkında ürettikleri söylem gazetelerin hali hazırda buldukları sosyal konumdan da etkilenmektedir.

Bu noktalardan hareketle bu çalışma kapsamında yapılacak eleştirel söylem analizi Fairclough'un modelini takip ederek, birinci aşamada belirlenen örneklem kapsamına giren gazetelerde üretilen Suriyeli mülteciler hakkındaki içerikleri metin analizine tabi tutacaktır. Bu aşamada içerik nitelik ve nicelik yönünden değerlendirilecektir. İkinci aşamada ise söylem analizi yapılacak, Suriyeli mülteciler hakkındaki içeriğin nasıl bir söylem ve dil ürettiği incelenecektir. Üçüncü aşamada mülteciler hakkında üretilen söylem ve dil, söz konusu gazetelerin daha geniş perspektifte yer aldığı söylem ve dil içerisine konumlandırılıp anlamlandırılacaktır.

Eleştirel söylem analizine başlamadan önce açıklığa kavuşturulması gereken son nokta ise örneklemin hangi kıstaslara göre belirlendiğidir. Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye ilk girişinin Mart 2011 tarihine kadar gittiği göz önüne alınırsa ilk olarak zaman dilimi kısıtlaması yapılmalıdır. Konunun gazetelerde sık olarak yer aldığı düşünülürse, analiz yapabilmek için gerekli nicelikteki içeriğe dört aylık bir zaman dilimi içerisinde ulaşılması mümkündür. Sürecin başlarındaki dört aylık zaman diliminden sonra doğru seçilen dört aylık zaman dilimi güncellik açısından daha avantajlı olacaktır. Bu kıstaslar göz önünde bulundurulduğunda 2014 yılı Temmuz, Ağustos, Eylül ve Ekim aylarının seçilmesi uygun gözükmektedir. Ayrıca bu seçim 6-7 Ekim olayları olarak bilinen, Suriye'nin Kobani kentine gerçekleştirilen IŞİD saldırıları sonrası, Türkiye'nin birçok şehrinde yapılan şiddet eylemlerinin mülteciler hakkındaki söyleme yansımaları analiz etme imkânı vermesi açısından da faydalıdır. Bir diğer kısıtlama çalışmaya dâhil edilecek gazeteler ve içerik çeşitleri konusunda yapılmalıdır. Türkiye'de gazetelerden örneklem oluştururken baskı sayısı, siyasi konum, okuyucu profili gibi çok çeşitli kriterlere dayanan seçimler yapılabilir. Bu çalışma için baskı sayısını ve siyasi konumu

göz önüne alan bir seçim yapıldığında Hürriyet ve Sabah gazeteleri uygun gözükmektedir. Bu seçim ile ana akım medyanın nabzını tutmak ve siyasi konum farklılaşmalarının doğurabileceği söylem farklılaşmasını gözlemlemek mümkün olacaktır. Son olarak yapılacak bir diğer kısıtlama ise ne tür içeriğin analize dâhil edileceği noktasında olmalıdır. Kapsayıcı olması açısından gazetelerin çevrimiçi içeriğinde mülteci, göçmen, zorunlu misafır, Suriyeli ve Iraklı anahtar kelimeleri ile tarama yapılmış, elde edilen sonuçlar içerisinden köşe yazıları seçilmiştir. Türkiye’de müstakil bir haber yazım geleneği gelişmeyip, haberler anonim yazıldığı veya ajans haberleri değişikliğe uğramadan gazete içeriklerine taşındığı için haber içeriklerine bakmaktansa sadece köşe yazılarına bakmak tercih edilmiştir.

İçerik

Sabah ve Hürriyet gazetelerinin Temmuz, Ağustos, Eylül ve Ekim aylarında çevrimiçi içeriğinde yer alan köşe yazılarında mülteci, göçmen, zorunlu misafır, Suriyeli ve Iraklı anahtar kelimeleri ile tarama yapıldığında Sabah gazetesinde 47 Hürriyet’te ise 45 sonuca ulaşılmıştır. Hürriyet’te 8 Sabah’ta ise 16 yazının Suriyeli ve Iraklı anahtar kelimeleri ile gelen ancak mülteci meselesine temas etmeyen içerikte olduğu tespit edilmiş ve değerlendirme dışı bırakılmıştır. Değerlendirme dışı köşe yazıları çıkartıldığında ortaya şöyle bir dağılım çıkmaktadır;

	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Toplam
Sabah	2	3	14	10	29
Hürriyet	14	12	3	8	37

Tablo 1: Kapsam dışı içerik çıkarıldıktan sonra aylara göre dağılım

Bu dağılıma bakınca dikkat çeken ilk husus Sabah gazetesinde Kobani eylemlerinden önce Temmuz ve Ağustos aylarında Suriyeli mültecilerle alakalı görece az sayıda sırası ile 2 ve 3 tane köşe yazısı yazılmışken, aynı dönemde Hürriyet gazetesinde 14 ve 12 tane köşe yazısının yer almasıdır. Ele alınan dönemin Kobani şiddet eylemleri sonrasına denk gelen son iki aylık Eylül ve Ekim döneminde ise Sabah gazetesinde 14 ve 10 tane köşe yazısına karşılık, Hürriyet’te bu sayı 3 ve 8 şeklindedir.

	Temmuz			Ağustos			Eylül			Ekim		
	Olumlu	Olumsuz	Dengeli	Olumlu	Olumsuz	Dengeli	Olumlu	Olumsuz	Dengeli	Olumlu	Olumsuz	Dengeli
Sabah	3	0	1	3	0	0	5	2	1	5	0	0
Hürriyet	4	6	4	2	7	3	3	0	0	2	3	3

Tablo 2: Olumlu-olumsuz içeriğin aylara göre dağılımı

Tablo 2’de verilen dağılımı Tablo 3’deki detaylarla birlikte okuduğumuzda rakamların farklılaşması daha anlamlı bir hale gelmektedir. Rakamlara göre İŞİD güçlerinin Suriye Kürt bölgesindeki Kobani şehrine saldırımları, HDP siyasi çizgisinin Türkiye’yi Kobani’ye destek olmamakla suçlaması ve 6-8 Ekim tarihlerinde gerçekleşen Kobani şiddet eylemleri ele alınan gazetelerde yayınlanan Suriyeli mültecilerle ilgili haberlerin sayısını ve niteliğini belirgin şekilde etkilemiştir. AK Parti hükümetine karşıt bir yayın politikası izleyen Hürriyet’te Kobani sürecine kadar mültecilerle ilgili olumsuz içerik barındıran köşe yazısı sayısı, aynı dönemde hükümet politikalarına yakın bir yayın çizgisi benimseyen Sabah’a oranla oldukça fazladır. Kobani sürecinden sonra ilişki tersine dönmüş, Sabah’ta yayınlanan köşe yazısı sayısı Hürriyet’in rakamlarını geçmiştir. Sabah’ta çıkan köşe yazılarının sayısı Kobani süreci dolayısı ile artsa da haberlerin niteliği olumsuzlaşmamış, olumlu bir seyir izlemeye devam etmiştir. Yapılan içerik analizi göstermektedir ki Sabah gazetesinde sayısı artan ve mülteciler hakkında olumlu içerik üreten yazılar genelde Türkiye’nin İŞİD’den kaçan Suriyeli Kürt mültecilere kapılarını açtığı halde, Kobani’ye gerekli desteği vermemekle itham edilip sokakların terörize edilmesini eleştiren yazılardır. Kobani sürecinde Eylül-Ekim aylarında Hürriyet’in köşe yazılarındaki olumlu-olumsuz oranının daha dengeli bir hale gelmesi de aynı süreçle açıklanabilir. Hürriyet’te yer alan köşe yazısı sayısı Kobani süreci öncesine göre artan olumlu içerik üreten haberlere baktığımızda, bu haberler de Sabah’takiler gibi Türkiye’nin mültecilere kapılarını açtığından ve dolayısı ile Kobani’ye destek olduğundan bahsetmektedir.

Siyasi pozisyonun ve milliyetçiliğin mülteciler hakkındaki köşe yazılarının içeriğini belirlemede etkin faktörler olduğunu tespit ettikten sonra analizi detaylandırıp, bu iki konunun köşe yazılarında hangi söylemlerle hayat bulduğunu incelemek yerinde olacaktır.

Söylem Analizi

Suriyeli mülteciler hakkındaki köşe yazıları söylem analizine tabi tutulduğunda karşılaşılan manzara daha karmaşıktır. Söylem mevzubahis olduğunda dilin nasıl kullanılıp kurgulandığına bağlı olarak olumlu içerikle olumsuz söylem geliştirmek veya tam tersi mümkündür. Bu açıdan bakıldığında içerik ile söylemin örtüşmediği durumlar rastlanabilen vakalardır. Bu durum, örneklerle söylemi incelemeyen önce olumlu ve olumsuz söylemlerin sayısına bakmayı faydalı kılmaktadır.

	Temmuz			Ağustos			Eylül			Ekim		
	Olumlu	Olumsuz	Dengeli	Olumlu	Olumsuz	Dengeli	Olumlu	Olumsuz	Dengeli	Olumlu	Olumsuz	Dengeli
Sabah	3	0	1	3	0	1	6	3	0	6	2	1
Hürriyet	10	3	1	6	4	2	0	0	3	2	2	4

Tablo 3: Olumlu-olumsuz söyleminin aylara göre dağılımı

Bu dağılıma baktığımızda en fazla dikkat çeken değişikliğin içerik söyleme aktarılrken Hürriyet gazetesinin köşe yazılarında daha olumlu bir dil kullanıldığıdır. Bu ilk bakışta olumlu bir değişiklik gibi gözükmektedir. Ancak ilgili köşe yazılarına daha dikkatli bir şekilde bakıldığında, bu yazıların odak noktasının iç siyaset olduğu, mültecilerin yaşadığı sorunlardan bahsederek hükümeti yıpratmaya dönük yazılar olduğu gözükmektedir. Dolayısı ile yazıların ana odağı mültecilerin sorunlarına odaklanmak yerine onları iç siyasetin malzemesi yaparak kendi pozisyonunu tahkim amacıyla kullanmaktadır. Böylesi bir yaklaşımda mesele şu şekilde işlenmektedir:

“Şimdi yaz, idare edebiliyorlar ama üç ay sonra nerede, nasıl hayatta kalabilecekler meçhul! Bakıyorum memleketimizin zengin Müslümanları, lüks davetlerle iftar yemekleri verme yarışı içindeler. Başta Başbakan olmak üzere devletliler bu davetlere katılıyor, yiyor, içiyor, nutuk atıyorlar. Ama Suriyeli göçmenlerin hallerine el uzatan kimse yok. Binlerce kilometre ötede deprem olduğunda “Müslüman kardeşlerimize yardım” diye ortalığa dökülen örgütlerin de hiçbiri ortada yok. Türkiye, ölümden kaçan bu insanlara elbette “Sizi istemiyoruz” diyemezdi. Normal ve insani olan tutum o göçmenlere kapıları açmaktı. Anormal olanı ise onları böyle ortalıkta bırakmaktı. “Saldım çayıra, Mevlam kayıra” diye özetlenebilecek bir göçmen politikası, bu hükümetin utanıcı olmalıdır.”²⁰

Örnekten de açıkça görülmektedir ki her ne kadar ilk bakışta olumlu bir söylem üretilse de, daha dikkatli ve detaylı bir inceleme, mültecilerin içerisinde bulunduğu zor şartların dillendirilmesinin esas amacının mültecilerin şartlarını iyileştirmek çabası olmadığını, konunun siyasi çıkarlar ve tartışmalar için kullanıldığını göstermektedir. Benzer bir sorgulama Sabah gazetesi köşe yazıları için yapıldığında içerik ve söylem bazında olumlu-olumsuz dengesinin pek değişmediği sonucuna ulaşmak mümkündür. Değişimin gözlemlendiği kısıtlı yazılarda ise dengeli veya olumsuz içerik ile olumlu söylem üretmiştir.

İçerikten söyleme geçilirken köşe yazılarının mülteci meselesine bakışlarındaki değişikliğin analizinden sonra, dikkat edilmesi gereken bir diğer husus olumlu veya olumsuz içeriğin hangi odakla ve amaçla üretildiğidir. Bu mukayesenin daha kolay yapılabilmesi için iç politika, dış politika, güvenlik ve insani odaklı olmak üzere dört ana perspektif belirlenmiş ve incelenen köşe yazılarının hangi perspektif(ler)i yansıttığı üzerinde durulmuştur. Bu noktada ilk dikkat çeken husus her iki gazetede de insani perspektifin diğer perspektiflerle karşılaştırıldığında azınlıkta kaldığıdır. Mülteci meselesi incelenen yazılar için büyük oranda başlı başına bir insani mesele olmanın ötesinde iç politikayı, dış politikayı ve güvenliği ilgilendirdiği oranda sorunsal haline getirilmiştir. Aşağıdaki örnekler bu noktayı daha anlaşılır kılacaktır:

“İçişleri Bakanlığının sokaklardaki içler acısı durumda olan Suriyeli mültecilerin toplanacağını, kamplara yerleştirileceğini ve kayıt altına alınacağını açıkladıktan sonra Suriyeliler toplanmaya başlandı. Üsküdar’da, Taksim’de çocuklarıyla perişan halde yaşayan aileler yok artık! Şimdi “gö-

zümüzün önünde” değiller... Sorunu çözdük mü, yoksa halının altına mı süpürdük? Çok önceden yapılması gereken bir işti bu... Kamplarda sokaklardan daha mı iyi durumlar, yakında öğreniriz nasıl olsa... Ve daha önemlisi 1,5 milyona ulaştığı söylenen Suriyeliler ile ilgili uzun vadeli çözümümüz ne? Bunu bilen bir yetkili var mı acaba?”²¹

Suriyeli mültecilerin “içler acısı” durumundan, “çocuklarıyla perişan halde yaşayan ailelerden” ve “uzun vadeli çözüm”den bahseden bu yazı ilk bakışta Suriyeli mültecilere duyarlıymış gibi gözükmektedir. Ancak yazının ürettiği söylemsel pratiklere bakılınca tablonun tam tersi olduğu, yazının tam da Suriyeli mültecilerin “gözümüzün önünde” olmasından şikâyetçi olan “estetik” duruşu eleştirirken, aynı estetik kaygıları paylaşan bir söylem geliştirdiği ortaya çıkmaktadır. “Kamplarda sokaklardan daha mı iyi durumlar, yakında öğreniriz nasıl olsa” cümlesi bu söylemsel pratiği ortaya koymaktadır. Kamplarda daha iyi şartlarda olup olmayacağı belli olmayan Suriyeli mültecilerin, şehirlerden yani insanların gözü önünden toplanmasının olumlanması söylemsel pratiği açığa çıkartmaktadır. Yazının tartıştığı nokta Suriyeli mültecilerin daha iyi şartlarda yaşamaları ve gündelik çözümler yerine kalıcı çözümlerin geliştirilmesi olsaydı, Suriyeli mültecilerin şehirdeki yaşam şartlarından daha iyi bir ortam sunmayacağından şüphelenilen kamplara yerleştirilmesi olumlu bir gelişme olarak sunulmazdı.

Sabah gazetesindeki köşe yazılarında da benzer bir perspektif kaymasını gözlemlemek mümkündür. İlk bakışta mülteciler sorununa insani açıdan yaklaşan söylemlere sahip olan yazıların daha derin bir analizle dış politika perspektifli olduğu gözlemlenmektedir:

“Kobani’den biraz ileride Yumurtalık’ta giriş kapısı ve toplanma merkezi var. Burada AFAD’ın koordinatörlüğünde ilk kayıtlar ve sağlık kontrolleri yapılıyor. Toz toprak içinde o alana gidiyoruz. Bir yanda canlı yayın araçları, bir yanda AFAD Koordinasyon TIR’ı bir yanda da BM Mülteci Örgütü’nün araçları var. Tam ortalarında ise çocuklar ve kadınların hatta bebeklerin ağırlıkta olduğu mülteci Kürtler. O manzarayı her gün izlemekle görmek farklı şey. Birkaç parça eşya ve hayvanlarıyla sınıra dayanan bu insanların yüzlerindeki acı ve çaresizlik insanı sarsıyor. Konuştuğum sürece gözyaşları sel gibi akan üç kadından birinin feryadı “Çağdaş Dünya”ya isyandı: “Bu kırım, bu zulmü bu dünyanın devletleri görmüyor mu? Bu devletlerde vicdan yok mu?” BM’nin ekibi var ama gıda ve ilaç yardımı dışında bir şey yaptıkları yok. Bu yüzden onlara kucak açan Türkiye’nin yaptıklarının ne anlama geldiğini hepsi iyi biliyor ve hakkını veriyor.”²²

Diğer örneklere benzer bir şekilde bu yazı da Suriyeli mültecilerin gayri insani koşullarından bahsederken, diğer yandan da mültecilerin koşullarını ikinci plana iten bir başka söylemi üretmektedir. Benzer köşe yazıları özellikle Kobani şiddet eylemleri ve Türkiye’nin IŞİD’e destek verdiği manipülasyonları bağlamında daha belirgin hale gelmektedir:

“Türkiye’nin IŞİD’e yönelik dolaylı destek verdiğine ve Türkiye- Suriye sınırını IŞİD’in geçişleri sırasında kullandığına dair herhangi biçimde doğ-

gulanması mümkün olmayan ithamlar arttı. Neredeyse, IŞİD'in tüm gücünü, geçirgenliği yüksek olan Türkiye'nin Güney sınırından aldığı ortaya süren, hatta bunu haritalar aracılığıyla ortaya koyan demeçler birbiri ardından ortaya döküldü. Bugün, korunmadığı öne sürülen o sınıra, binlerce insan bir anda yığıldı, sınır kontrolü yapıldıktan sonra Türkiye'ye alındılar. Ancak bir anda, sanal ortamda resmi ya da gayriresmi yüzlerce haber, "Türkiye sınırını Kürt mültecilere kapattı" biçiminde yansıdı"²³

Yukarıda alıntılanan kısımda bir diğer Sabah yazarının yine savunmacı bir refleksle batı basınında var olan Türkiye'nin IŞİD'e destek verdiği ithamına karşı pozisyon alarak, Türkiye'nin konumunu Suriyeli Kürt mülteciler üzerinden meşrulaştıran bir söylem ürettiğini görmek mümkündür.

Her iki gazetede de mültecilik meselesinin insani boyutunu farklı amaçlarla araçsallaştıran yazıların yanında birebir mültecilerle alakalı olumlu ve olumsuz söylem geliştiren yazılar da vardır. Örneğin Hürriyet'in köşe yazarlarından biri, sokak izlenimlerini anlatırken vatandaşlara dair gözlemlerini paylaşmakta ve onların "yoksulluktan, Suriyeli sığınmacılardan, bonzaiden"²⁴ şikâyetçi olduğunu söyleyerek, mültecileri uyuşturucu madde bağımlılığı ile benzeştiren olumsuz bir söylemi üretmektedir. Aynı gazeteden bir başka yazar da mültecilerin varlığını başlı başına bir sorun olarak gören şu cümleleri halkın şikâyeti olarak köşesine taşıyıp desteklemektedir:

"Emek Mahallesi'nin öncelikli şikâyeti galericiler olmuştur. Fakat son günlerde Suriyeli sorunu, galericileri gerisinde bıraktı. Artık canımıza tak dedi. Hiçbir şey yapmasalar bile, tedirgin oluyoruz. Parkları işgal edip, çocukların oynayacağı yerlere yatıp, ihtiyaç gideriyorlar."²⁵

Bu örnekte mültecilerin varlığını "hiçbir şey yapmasa bile" sorun olarak algılayan bir söylem vardır. Mülteci meselesine bu bakış açısı ile yaklaşılınca en temel insani ihtiyaçlardan olan barınma ihtiyacı çocukların oyun oynaması ile mukayese edilebilmektedir. Bu örnekte çocukların oyun alanlarının ellerinden alınması ve insanların tedirginliği üzerinden açıkça nefret söylemi geliştirilmektedir.

Mültecilere karşı nefreti ve şiddeti körükleyen söylemin bu kadar açık olmayan başka örnekleri de vardır:

"Suriyeliler çok zor şartlarda yaşıyor. Mültecilerin yerleştiği bölgelerdeki halkın bir bölümü Suriyelilerden rahatsız. Mülteciler, ülkelerindeki savaş bitene kadar sadece kamplarda değil, belli ki şehirlerde yaşamaya devam edecekler. Eğer kamplar yetersizse ya da mültecilerin tamamı kamplara gönderilemiyorsa lokal çözümler aranmalı. Bu noktada da en büyük görev yerel yönetimlere yani belediyelere düşüyor. Halkları kaynaştırmak, yaşanabilecek sosyal patlamalara engel olmak, acil ihtiyaçlara hızlı çözümler bulmak ancak bölge yöneticisinin eliyle olabilir. Aksi takdirde üzücü olayların yenilerinin yaşanması kaçınılmaz."²⁶

Bu örnek Suriyeli mültecilerin çok zor şartlar altında yaşadığını vurgulasa da yerel halkın tepkisini meşrulaştıran bir söylem üretmektedir. Özellikle alıntılanan kısmın sonunda yer alan yerel yönetimlerin soruna çözüm bula-

maması halinde ortaya çıkacak saldırı, linç, düşmanlık gibi şiddet olaylarını “kaçınılmaz” olarak niteleyen ifade şiddeti ve düşmanlığı meşrulaştırmaktadır.

Sabah gazetesinde yer alan köşe yazarlarında ise genel olarak daha ölçülü bir dil dikkati çekmektedir. Mülteciler hakkında olumsuz söylem geliştirilen örneklerde bile mültecilerin salt varlığı bir sorun olarak görülmemiş, olumsuz söylem daha dengeli bir üslupla üretilmiştir:

“Türkiye’de işsizlik yüzde 9’u aşmışken (ki bu “iş arayanları” kapsayan resmi rakam; bir de anasının babasının emekli maaşına yamayan kronik işsizler var)...Ortadoğu’daki yangın, midesi guruldayanlara yüz binleri ekledi. Bugünlerde vergi artışlarından konuşmaya başlamamız boşuna değil. Mültecilerin, o da ancak bir kısmına yapabildiği yardımı karşılamak için Ankara, çaresi yok, bize yüklenecek.”²⁷

Bu gibi örnekler mültecilerin varlığını doğrudan bir sorun olarak görmeyip, yaşadıkları zor şartlara insani bir perspektiften dikkat çekse de, yerel halk ile mültecilerin karşı karşıya gelmesi en muhtemel sorun alanlarından birisi olan işsizliği ve ek ekonomik maliyeti gündeme getirerek olumsuz bir algıya zemin hazırlamaktadır. Söylem analizinde söylenen kadar söylenmeyenler de kurucu bir rol oynayabilir. Buna göre Suriyeli mültecilerin sadece sokaklarda yaşamak ve dilenmek gibi olumsuz özellikleri ile anılmaları başlı başına bir sorundur. Hâlbuki mültecilerin ekonomik yük olmak veya dilenmek dışında Türkiye toplumuna olumlu katkılarının olduğu da aynı gazetenin bir başka köşesinde dillendirilmiştir:

“Kampta 70 tane de üniversitede okuyan öğrenci var. Dış hekimliğinden, tarih, arkeoloji ve tıp fakültesine kadar bir sürü branşta eğitim alıyorlar. Türkçeyi öğrenen rahatlıkla istediği bölüme kaydolabiliyor ve burslarını devlet karşılıyor.”²⁸

Mültecilerin eğitimsiz ve mesleksiz insanlardan ibaret olmadığını vurgulayan bu haber mültecilerin medyada temsili noktasında olumlu bir örnektir. Benzer bir şekilde mültecilerin her zaman ekonomik yük getirmediği bazı durumlarda iş gücü piyasasına olumlu katkı yaptığını dillendiren köşe yazılarına²⁹ da rastlamak mümkündür.

Sonuç: Toplum ve Söylem

Ele alınan gazetelerde mülteciler hakkındaki köşe yazıları söylem analizine tabii tutulduğunda Türkiye’de medyaya, siyasete ve topluma dair bir dizi sonuca ulaşmak mümkündür. Medya hakkında söylenebileceklerden ilki Türkiye medyasının aşırı siyasallaşmış görüntüsüdür. Medyanın aşırı siyasallaşması ile kastedilen liberal bir yanılı ile medyanın kamusal bir görev yaptığı ve “objektif” olması gerektiği vurgusu değildir. Aksine medya sektörünün hiçbir zaman ekonomi-politik ilişkilerden azade olmadığı kabulünü verili kabul ederek Türkiye medyasının siyasi görünümüne mültecilerle alakalı köşe yazılarının söylemsel analizi ile mercek tuttuğumuzda karşımıza çıkan aşırı

siyasallaşmış bir görüntüdür.³⁰ Mülteciler konusu bağlamında bu siyasallaşma bahsedilenin de ötesinde bir dereceye ve daha vulgar bir hale gelmiş görünmektedir. Aşırı siyasallaşmış bir medyanın mültecilerle ilgili içerik ve söylemi bulunduğu siyasi-ideolojik konumdan üretmesi beklenir. Ancak incelenen gazetelere bakıldığında köşe yazısı içerik ve söylemlerinin belli bir ideolojik-siyasi konumdan değil çok daha yüzeysel bir hükümet karşıtı pozisyonun ürettiğine tanık olunmaktadır. Hürriyet gazetesinde yayımlanan köşe yazıları göstermektedir ki yazıların dili dışlayıcı tonlara sahiptir. Yazıların kalkış noktasından hareketle bu dışlayıcı yaklaşımın arkasında Hükümetin mültecilere karşı açık kapı politikası izlemiş olması ve genel olarak AK Parti Hükümetine olan politik mesafe bulunmaktadır. Kıyaslama yaparak vurgularsak sadece siyasi karşıtlık üzerine oluşturulan bu pozisyonun yanında söz gelimi Avrupa'daki milliyetçi ve aşırı sağ partilerin mülteci karşıtlığı veya güvenlikçi söylemi kendi içerisinde görece çok daha sahici bir siyasi pozisyon olarak kalmaktadır. Aynı şekilde Sabah gazetesinde üretilen mülteci dostu içerik ve söylem özellikle Kobani şiddet eylemleri sonrasında dönüşüme uğramıştır. Bahsedilen dönemde Sabah'ın genel mülteci dostu söyleminde hükümetin yakın siyasi pozisyonunun etkisi daha belirgin hale gelmiş ve Türkiye'nin dış politikasının meşrulaştırılması odaklı söylem ağırlık kazanmıştır.

İkinci aşamada medya söylemini doğuran siyasi-ideolojik tabloya daha geniş bir toplumsal perspektiften bakmak istediğimizde başvurmamız gereken olgu Türk modernleşmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Çok uluslu ve kültürlü heterojen bir imparatorluk ahalisinden homojen bir ulus ve devlet yaratmak kurucu cumhuriyet elitlerinin ana amaçlarından bir tanesiydi.³¹ Modernleşme iradesinin kültür, sanat, eğitim, din ve toplumsal hayat alanlarında uyguladığı tektipleştirici milliyetçi politikalar neticesinde farklı ve yabancı olana karşı tedirginlik – hatta bazı durumlarda düşmanlık- toplumda belli oranda karşılığı olan bir tutum haline gelmiştir. Bunun bir yansıması olarak, mültecilere bakışta insan onuruna, yaşam hakkına ve adalete dayanan kapsayıcı bir tutumdan ziyade milliyetçi ve mülteci düşmanı tutum ağırlık kazanmıştır. Mülteci dostu söylemlerin en olumlu örneklerinde bile söylemin mültecilerin içerisinde bulunduğu kötü şartlara referansla kurulduğu gözükmektedir. Bu açıdan köşe yazılarında sık sık geçen “zorunlu misafir” veya “ülkelerine geri dönmeyecekler” gibi vurgular dikkat çekicidir. Son olarak, söylem ile toplum arasındaki bağlantıyı göstermesi açısından “zorunlu misafirlik”ten daha kuşatıcı bir söylem oluşturan nadir örneklerin Sabah gazetesinde bulunması dikkat çekicidir.

Notlar

- 1 Miş, N. (2013) "Türkiye'nin Suriye Politikası", Türk Dış Politikası Yıllığı içerisinde, Burhanettin Duran v.d. (der.) Ankara: SETA Yayınları, s.163.
- 2 Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası anlaşmalara ve Türk hukukuna göre mülteci ve sığınmacı kavramları farklı hukuki konumlara ve anlamlara denk gelmektedir. Mevcut mevzuata göre Türkiye'ye zorunlu olarak göç eden Suriyelilere mülteci statüsü verilmiştir. Ancak bu yazının temel odağı hukuki bir analiz olmadığı için Suriyeli göçmenlere yaygın kullanımda olduğu gibi mülteci denilmesi tercih edilmiştir.
- 3 Medyanın çatışmacı değil barışçıl bir dili benimsemesi farklı bağlamlarda literatürde tartışılmıştır. Savaşlarda ve kriz anlarında medyanın nasıl bir dil kullanması ile alakalı tartışmaların bir örneği için bakınız: Lynch, J. & Galyung J. (2010). Reporting Conflict: New Directions in Peace Journalism. St.Lucia: University of Queensland Press.
- 4 Syrian Observatory for Human Rights, "More that 300000 people killed since the beginning of the Syrian Revolution," 02.12.2014. <http://syriahr.com/en/2014/12/more-that-300000-people-killed-since-the-beginning-of-the-syrian-revolution/> , erişim tarihi: 13.03.2015.
- 5 The Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Syria Regional Refugee Response, <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/country.php?id=224>, erişim tarihi: 13.03.2015.
- 6 Tablo Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin güncel bilgilerinden hazırlanmıştır. Bilgiler için bakınız: The Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Syria Regional Refugee Response, <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/country.php?id=224>, erişim tarihi: 13.03.2015.
- 7 The Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Syria Regional Refugee Response, <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/country.php?id=224>, erişim tarihi: 13.03.2015.
- 8 Amnesty International Report 2014/15, Middle East and North Africa Regional Overview, London, 2015, s.44.
- 9 Human Rights Watch World Report 2014, "Syria", New York, 2014. s.605-615.
- 10 The Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Syria Regional Refugee Response, <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/country.php?id=224>, erişim tarihi: 13.03.2015.
- 11 The Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Turkey External Update 28.01.2015, [http://www.unhcr.org.tr/uploads/root/unhcr_turkey_operational_update_2015_01_28_\(3\).pdf](http://www.unhcr.org.tr/uploads/root/unhcr_turkey_operational_update_2015_01_28_(3).pdf), erişim tarihi: 12.03.015.
- 12 Hürriyet Daily News, "UN shrinks food aid to Syrian refugees in Turkey as funding dwindles", 06.03.2015, <http://www.hurriyetdailynews.com/un-shrinks-food-aid-to-syrian-refugees-in-turkey-as-funding-dwindles-.aspx?pageID=238&nID=79300&NewsCatID=359>, erişim tarihi: 12.03.2015.
- 13 Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Raporu 2013, Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar, Haziran 2013, https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/60-2013123015491-syrian-refugees-in-turkey-2013_baski_30.12.2013_tr.pdf, erişim tarihi: 25.03.2015.
- 14 Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi ve Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı Raporu 2015, Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye etkileri, Haz: Oytun Orhan, Sabiha Şenyücel Gündoğar, Ankara, Ocak 2015, <http://www.tesev.org.tr/assets/publications/file/09012015104258.pdf>, Erişim tarihi: 25.03.2015.
- 15 Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi Raporu 2014, Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması, Haz: Murat Erdoğan. Ankara, Kasım

- 2014, <http://www.hugo.hacettepe.edu.tr/HUGO-RAPOR-TurkiyedekiSuriyeliler.pdf>, erişim tarihi: 25.03.2015.
- 16 Ekonomi ve Dış Politika Araştırmalar Merkezi Raporu, Türk kamuoyunun Suriyeli sığınmacılara yönelik bakış açısı 2014, <http://www.edam.org.tr/tr/File?id=1152>, erişim tarihi: 25.03.2015.
- 17 Meyer, M. (2001). "Between Theory, Method, and Politics: Positioning of the Approaches to CDA," in *Methods of Critical Discourse Analysis*, Ruth Wodak & Michael Meyer (eds.), 14-31. London: Sage Publications, p.17.
- 18 Fairclough, N. (2000). "Discourse, Social Theory, and Social Research: The Discourse of Welfare Reform," *Journal of Sociolinguistics*, 4(2), p.167-9.
- 19 cited in Richardson, J. E. (2007). *Analysing Newspapers: An Approach From Critical Discourse Analysis*. New York: Palgrave Macmillan, p.37.
- 20 Yılmaz, M. M. "Hafızaları Tazeleyelim," *Hürriyet*, 16.07.2014.
- 21 Semercioğlu, C. "Çeşme'de Beach Dayağı," *Hürriyet*, 05.08.2014.
- 22 Övür, M. "Bu Dünyanın vicdanı Yok Mu?" *Sabah*, 27.09.2014.
- 23 Gümüştekin, T. "Türkiye Sınırı Sorun Değil Mi?" *Sabah*, 20.09.2014.
- 24 Küçükşahin, Ş. "Ekmeleddin İhsanoğlu İzlenimleri," *Hürriyet*, 09.07.2014.
- 25 Tekeci, F. "Meydanda Fuhuş Pazarlığı," *Hürriyet*, 14.07.2014.
- 26 Gürel, D. "Çelik Köprü neden Açılmıyor," *Hürriyet*, 20.08.2014.
- 27 Aköz, E. "Suriyeli Dilenciler," *Sabah*, 27.09.2014.
- 28 Gayberi, M. "İşte Türkiye'nin Büyük Başarısı" *Sabah*, 25.09.2014.
- 29 Kadak, Ş. "Antepli Sanayici Suriyeli İşçi İçin Kota İstiyor," *Sabah*, 15.10.2014.
- 30 Türkiye medyasının Akdeniz'e kıyı olan diğer başka ülkelerde olduğu gibi aşırı siyasallaşmış olduğu daha önce medya çalışmaları literatüründe tartışılmış bir tespittir. Bu tartışmanın önemli bir metni için bakınız: Hallin, C. D. & Mancini, P. (2004). *Comparing Media Systems: Three Models of Media and Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- 31 Bu konuda daha detaylı bilgi için bakınız: Zürcher, E. J. (2005) *Turkey: A Modern History*. London& New York: I. B. Tauris.